

УДК 336.7

Напора Ірина Юрївна,
аспірант кафедри менеджменту
та економічної безпеки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

***Анотація.** Розглянуто організацію системи інформаційної безпеки банківської установи. Виділено основні складові системи інформаційної безпеки банку. Визначено мету системи інформаційної безпеки банку, основні задачі, об'єкти та суб'єкти. Наведено принципи організації системи інформаційної безпеки банку. Висвітлено нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки. Розглянуто політику інформаційної безпеки банківської установи, як елемент системи інформаційної безпеки.*

***Ключові слова:** банківська установа; інформаційна безпека; система; елементи; принципи; політика.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми пов'язана з тим, що останнім часом інформація набула особливого значення, посилилася її роль в суспільстві. У зв'язку зі швидким розвитком технологій, в тому числі дистанційного банківського обслуговування, відбулося усвідомлення ймовірності настання інформаційних загроз та необхідності створення дієвої системи інформаційної безпеки банківських установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена проблема висвітлена у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених таких, як: Дудченко Н. В., Зубок М. І., Мігус І. П., Колпаков П. О., Мельник С. І., Сухонос В. В. Окремим аспектам питання щодо системи інформаційної безпеки банківських установ в своїх роботах приділяють увагу Бодюл Є. М., Кавун С. В., Колодій І. М., Страхарчук А. Я., Чернадчук Т. О. та інші.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах посилення інформатизації та комп'ютеризації суспільства, забезпечення інформаційної безпеки є одним з пріоритетних завдань на сьогоднішній день.

Попри вагомий доробок вітчизняних та зарубіжних авторів, які досліджували дане питання, проблему вивчено недостатньо глибоко. Аналіз наукових праць показав відсутність єдиного підходу до організації системи інформаційної безпеки банківських установ, що свідчить про актуальність даного дослідження.

Метою статті є дослідження питання організації системи інформаційної безпеки банку на основі виокремлення основних її складових.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система є вкрай важливою, а забезпечення її інформаційної безпеки є обов'язковою умовою для її функціонування. Оскільки інформація, що знаходиться в базах даних банків, має реальну матеріальну вартість, то вимоги до її зберігання та обробки будуть завжди підвищеними.

Колпаков П. О. під економічною безпекою розуміє стан господарюючого суб'єкта, який характеризується організованою сукупністю концептуальних і прагматичних чинників, що забезпечують даній системі: захист від небажаних впливів; динамічний розвиток; ефективність життєво важливих процесів; незалежність; можливість досягнення цілей [1].

Безпека банків, за Сухонос В. В. – це складне системне утворення, яке включає правову, економічну, фінансову, інформаційну та інші види безпеки [2].

На думку Зубка М. І., під економічною безпекою банку слід вважати стан, при якому забезпечується економічний розвиток і стабільність банківської діяльності, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації [3, с. 89].

Стан інформаційної безпеки банку являє собою уміння і здатність банку протистояти будь-яким спробам завдати шкоди законним інтересам банку.

Зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі формуються під впливом певних факторів, що обумовлюють появу різноманітних загроз для банків і одночасно мають економічний характер.

Ці загрози виникають внаслідок недостатньої адаптації банківської системи до постійних змін умов ринку, зростання рівня неплатоспроможності суб'єктів господарювання та злочинності, низького рівня правової підготовки і відповідальності працівників банку [2].

Отже, інформаційна безпека банківської установи є складовою економічної безпеки і їй належить важлива роль у її формуванні (рис. 1).

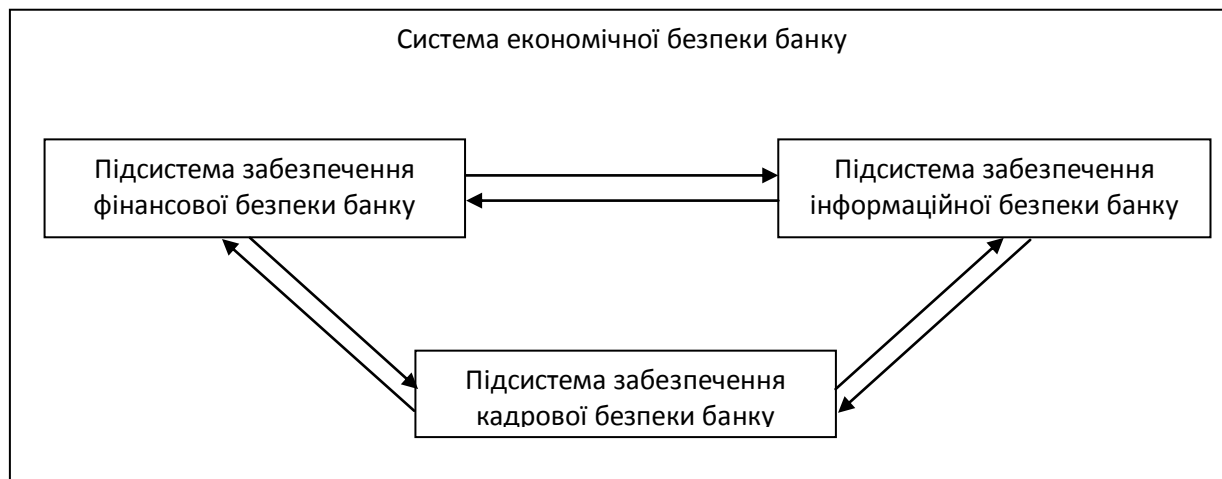

Рис. 1. Інформаційна безпека банківських установ в системі економічної безпеки

При створенні системи економічної безпеки банківської установи інформаційна безпека повинна розглядатися як невід'ємна та край важлива її частина.

Інформаційна безпека банку досягається проведенням збору та аналізом інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище банку, аналітичною обробкою інформації щодо партнерів та конкурентів, визначенням категорій банківської інформації та заходів щодо її захисту, дотриманням персоналом банку правил роботи з інформацією, своєчасним виявленням спроб і каналів витоку інформації [3, с. 19].

Необхідний комплексний підхід до організації системи інформаційної безпеки банківських установ.

На нашу думку, систему інформаційної безпеки слід визначати як сукупність суб'єктів, принципів, нормативно-правової бази, політики інформаційної безпеки тощо, з метою виявлення вразливих місць і загроз та запобігання їх впливу на забезпечення нормального функціонування банку.

Визначимо загальну концепцію організації системи інформаційної безпеки банківських установ (рис. 2).

Метою даної системи є забезпечення стійкого функціонування банку, виявлення та запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам інформаційної безпеки банківських установ.

Основними внутрішніми загрозами інформації є: втрата інформації, некомпетентність персоналу, розголошення інформації, знищення інформації, викривлення інформації, викрадення конференційної інформації, витік інформації, а зовнішніми – порушення фізичної цілісності, порушення логічної цілісності, модифікація змісту, порушення конфіденційності, порушення прав власності на інформацію [4, с. 122].

Кавун С. В. виділяє такі властивості інформації як: конфіденційність – захищеність від несанкціонованого ознайомлення; цілісність – захищеність від несанкціонованого спотворення, руйнування або знищення; доступність – захищеність від несанкціонованого блокування [5].

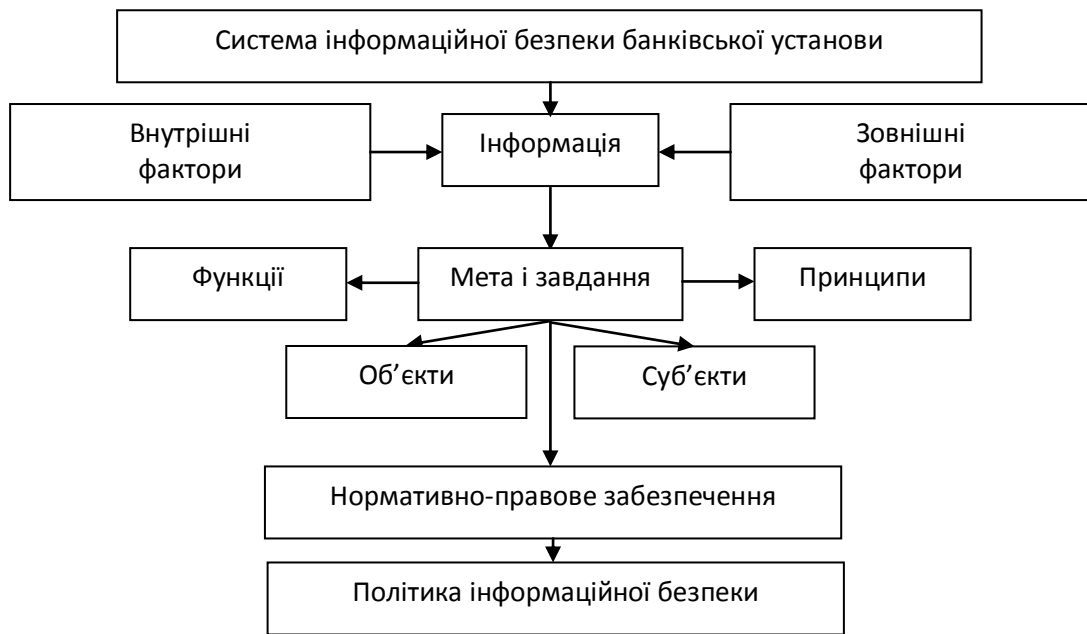

Рис. 2. Концепція системи інформаційної безпеки банківських установ

Основними задачами системи інформаційної безпеки є:

- класифікація інформації щодо характеру доступу до неї;
- запобіганні витоку інформації;
- прогнозування, своєчасне виявлення й усунення загроз інформаційній безпеці банку;
- створення механізму й умов оперативного реагування на загрози інформаційній безпеці банку;
- ефективне припинення посягань на інформаційні ресурси банку на основі правових, організаційних і інженерно-технічних заходів і засобів забезпечення безпеки [6, с. 54].

На думку С. І. Мельник, складовими елементами системи є об'єкт, суб'єкт і механізм безпеки, а також стратегічні дії із забезпечення безпеки [7, с. 151].

Дудченко Н. В. в своєму дисертаційному дослідженні зазначає, що система, характеризується такими елементами, як: об'єкти, суб'єкти, функції, принципи, механізм забезпечення та методика оцінювання стану системи [8, с. 153].

У редакції І. П. Мігус, серед елементів виокремлено: концепцію формування системи, стратегію системи, нормативно-правове регулювання, загрози безпеці, механізм реалізації, методологія оцінки та контролю рівня безпеки [9, с. 312].

На думку автора, в системі інформаційної безпеки банківських установ поряд з такими елементами, як: об'єкт, суб'єкт, принципи, нормативно-правове забезпечення, слід розглядати політику інформаційної безпеки банку.

Визначимо об'єкти, які підлягають захисту з метою забезпечення інформаційної безпеки банку:

- інформаційні ресурси;
- інформація про персонал;
- програмне забезпечення;
- процеси обробки інформації;
- обладнання автоматизованої системи;
- приміщення.

Серед суб'єктів інформаційної безпеки можна виокремити: державні органи, державні інститути, НБУ, керівники банків, окремі структурні підрозділи банку, юридичні та фізичні особи, які виконують практичні дії із забезпечення інформаційної безпеки банків або вступають з банком у договірні відносини.

Бодюл Є. М. виокремлює такі принципи організації системи інформаційної безпеки банку, як: комплексність, своєчасність, безперервність, активність, законність,

обґрунтованість, спеціалізація, взаємодія, удосконалювання, централізація управління, економічна доцільність тощо [6, с. 55].

На нашу думку, також було б доцільним розглядати принципи компетентності та конфіденційності, що обумовлено специфікою діяльності банківських установ.

Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки банківських установ визначається законодавчими актами держави. Вони регламентують правила використання, опрацювання та передачі інформації обмеженого доступу та встановлюють ступінь відповідальності за порушення цих правил [10, с. 231].

НБУ послідовно впроваджує міжнародну політику в сфері забезпечення інформаційної безпеки банків. Національним банком України з метою підвищення рівня інформаційної безпеки в банківській системі України запроваджено Стандарти з управління інформаційною безпекою в банківській системі України СОУ Н НБУ 65.1 СУІБ 1.0:2010 «Методи захисту в банківській діяльності. Система управління інформаційною безпекою. Вимоги» (ISO/IES 27001:2005, MOD); СОУ Н НБУ 65.1. СУІБ 2.0:2010 «Методи захисту в банківській діяльності. Звід правил для управління інформаційною безпекою» (ISO/IES 27002:2005, MOD) тощо [11, с. 46].

Забезпечення інформаційної безпеки банку неможливе без дотримання внутрішніх правил, положень, інструкції тощо.

Доцільно в системі інформаційної безпеки банківських установ також розглядати і політику інформаційної безпеки банку, яка являє собою науково обґрунтовану систему поглядів на визначення основних напрямків, умов і порядку практичного вирішення задач інформаційного захисту банківської установи від протиправних дій [6, с. 53].

Політика формується на основі характеристики об'єкта застосування; аналізу поточного стану захищеності інформаційної інфраструктури банку; обліку можливих негативних факторів впливу та ймовірності їх реалізації; створення методології ухвалення управлінських рішень щодо забезпечення інформаційної безпеки з врахуванням вимог, що містяться в законах і нормативних актах, стандартах у галузі інформаційної безпеки.

Для побудови політики інформаційної безпеки рекомендується окремо розглядати наступні напрямки захисту інформаційної системи:

- захист об'єктів інформаційної системи;
- захист процесів, процедур і програм обробки інформації;
- захист каналів зв'язку;
- управління системою захисту.

У створенні надійної системи захисту інформації виокремлюють чотири основних етапи:

- аналіз можливих загроз;
- розроблення й планування системи захисту інформації;
- реалізація системи захисту;
- супроводження системи захисту під час експлуатації інформаційної системи [12, с. 397].

Отже, основним питанням є побудова ефективної системи захисту інформації в банківській установі, основними напрямками якої є розробка та використання програмно-технічних засобів захисту банківської інформації, зокрема щодо виявлення каналів її витоку. Використання інформаційних технологій приховує в собі значні ризики, які потрібно постійно відстежувати та враховувати для мінімізації фінансових втрат.

Надважливим є побудова повноцінної системи інформаційної безпеки, адже через недостатню увагу до інформаційної безпеки відбувається витік, втрата, розголошення, перекручування та знищення службової інформації, а це призводить не лише до втрати довіри клієнтів, а й до значних збитків.

Система інформаційної безпеки має специфіку та особливості у кожному банку, тому комплексне і професійне надання захисту є необхідністю для роботи всієї банківської системи.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Безпека може бути забезпечена лише при комплексному підході, використанні всіх засобів захисту і на всіх етапах роботи з інформацією. Найкращий ефект досягається тоді, коли всі засоби і методи об'єднуються в єдиний цілісний механізм. При цьому, залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов, система захисту повинна оновлюється і удосконалюється.

Перспективи подальших досліджень полягають у конкретизації запропонованих елементів, що дасть змогу побудови ефективної системи інформаційної безпеки банківських установ.

Список використаної літератури

1. Колпаков П. А. Система экономической безопасности фирмы [Электронный ресурс] / П. А. Колпаков // Экономика и менеджмент инновационных технологий. – 2013. – №1. – Режим доступа: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/01/1567>.
2. Сухонос В. В. Концептуальні організаційно-правові засади функціонування системи економічної безпеки банків / В. В. Сухонос // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1. – С. 64-66. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pvuabs/2011_1/04_03_02.pdf.
3. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: Навч. посібник. / М. І. Зубок – К.: КНЕУ, 2002. – 190 с.
4. Черевко О. В. Джерела виникнення загроз інформаційній безпеці банківських установ / О. В. Черевко, В. М. Андрієнко, І. Ю. Напора // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 3. – С.120-127.
5. Кавун С. В. Інформаційна безпека. Навчальний посібник / С. В. Кавун, В. В. Носов, О. В. Манжай. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 352 с.
6. Бодюл Є. М. Інформаційна безпека банку / Є. М. Бодюл // Протидія злочинам, які вчиняються з використанням комп'ютерних мереж: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Севастополь, 1–2 жовтня 2010 року) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – С.53-55.
7. Мельник С. І. Формування системи економічної безпеки банку / С. І. Мельник // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 149-152.
8. Дудченко Н. В. Вплив державного регулювання на систему економічної безпеки банківських установ : дис. канд. ек. наук : 21.04.02 / Дудченко Наталія Василівна – Черкаси, 2013. – 270 с.
9. Мігус І. П. (Шульга І. П.) Економічна безпека емісійної діяльності акціонерних товариств: [монографія] / І. П. Мігус (І. П. Шульга). – Черкаси: ТОВ «МАКЛАУТ», 2010. – 425 с.
10. Колодій І. М. Співвідношення понять «охорона», «захист», «гарантованість», «забезпечення» права фізичних та юридичних осіб на банківську інформацію / І. М. Колодій // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.–2010. – Випуск 49. – С. 228-233.
11. Чернадчук Т. Забезпечення інформаційної безпеки як один із напрямів банківської діяльності / Т. Чернадчук // Юридична Україна. – 2013. – №3. – С. 44-47.
12. Страхарчук А. Я. Інформаційні системи і технології в банках: Навч. посіб. / А. Я. Страхарчук, В. П. Страхарчук – К.: УБС НБУ: Знання, 2010. – 515 с.

References

1. Kolpakov, P.A. (2013). The economic security system of the company. *Ekonomika y menedzhment innovatsionnykh tekhnolohiy (Economy and management of innovative technologies)*, 1. Retrieved from <http://ekonomika.snauka.ru/2013/01/1567>. (in Rus).
2. Sukhonos, V.V. (2011). Conceptual organizational and legal framework of the system of economic security of banks. *Pravovyi visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoiu spravy (Legal Bulletin Ukrainian Academy of Banking)*, 1. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pvuabs/2011_1/04_03_02.pdf. (in Ukr).
3. Zubok, M.I. (2002). *Banking Security*. Kyiv: KNEU (in Ukr).
4. Cherevko, O.V. & Andrienko V.M. & Napora I.U. Sources of information security threats of banks. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. (Bulletin Cherkassy University. Series: Economics)*, 3, 120-127 (in Ukr).
5. Kavun, S. V. & Nosov, V. V. & Manzhai, O. V. (2008). *Information Security*. Kharkiv: Ed. KhNUE (in Ukr).
6. Bodiul, E.M. (2010). Information Security of Bank. *Combating crimes committed through the use of computer networks: Abstracts of the International Scientific Conference (m. Sevastopol, 1-2 October 2010)(in Ukr)*.
7. Melnyk, S.I. (2010). Formation of Economic Security Bank. *Bulletin of Economics and transportation industries*, №29, 149-152. (in Ukr).
8. Dudchenko, N.V. (2013). *The impact of government regulation on the system of economic security of banks*. The thesis for the degree of candidate of economic sciences. Cherkassy (in Ukr).
9. Mihus, I. P. (2010). The emission economic security of joint stock companies. Cherkasy “MAKLAUT” (in Ukr).

10. Kolodiy, I.M. (2010). Value concepts of "security", "protection", "guaranteed", "ensure" the rights of individuals and entities on banking information. *Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovykh prats. Yurydychni i politychni nauky (State and Law: Collected Works. Legal and political science)*, vol.49, 228-233 (in Ukr).
11. Chernadchuk, T. (2013). Information security as one of the areas of banking. *Yurydychna Ukraina (Legal Ukraine)*, 3, 44-47.
12. Straharchuk, A.Ya. (2010). *Information systems and technology in banks*. K.: UBS NBU: Znannia (in Ukr).

Napora Iryna Yuriyvna,

Postgraduate of Management and economic security Department,
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

ORGANIZATION OF INFORMATION SECURITY SYSTEM OF BANKING INSTITUTIONS

Introduction. *The relevance of the study due to increased special importance and role of information in society. Due to the rapid development of technology, including remote banking services, a better understanding of the probability of the information threats and the need to establish an effective system of information security of banking institutions.*

Purpose. *The purpose of this article is to study the organization of information security system of the Bank based on the allocation of its basic components.*

Methods. *Used such research methods as monographic, theoretical generalization, systematization, analysis.*

Results. *It is established that the problem of research organization of information security system of a banking institution is relevant. The basic components of information security system of the Bank. Define the objectives of the information security system of the Bank, main tasks, objects and subjects. The principles of information security systems organization of the Bank are Given. Normative-legal ensuring of information security are highlighted. The information security policy of the banking institution, as part of the information security system are reviewed.*

Originality. *It was proposed definition of "system of information security of banking institutions". Defines the General concept of information securities system of banking institutions.*

Conclusion. *The most important task of bank – is the construction of a information securities system, because insufficient attention to information security leaks, loss, disclosure, corruption or destruction of proprietary information. Since the information held in the databases of banks has a real financial cost, the requirements for its storage and handling will always be elevated. According to the results of the conducted research we can draw the following conclusions: the proposed definition of "information security system of a banking institution". The elements of information security of banking institutions are studied. Prospects for further research are proposed in the specification of the elements that will enable an effective system of information security of banking institutions.*

Keywords: *banking institution; informational security; system; elements; principles; policy.*

*Одержано редакцією 30.11.2016 р.
Прийнято до публікації 02.12.2016 р.*